

Hvordan skal «preimplantation genetic diagnosis» oversettes til norsk?

I Tidsskriftets språkspalte 4.10. 2007 tok Petter Gjersvik & Trine B. Haugen til orde for at det engelske uttrykket «preimplantation genetic diagnosis» (PGD) på norsk bør hete «preimplantatorisk genetisk diagnostikk» og at forkortelsen PGD ikke bør brukes. Vi er uenige i dette og mener at det innarbeidede uttrykket «preimplantasjonsdiagnostikk» fortsatt bør anvendes og at vi bør beholde forkortelsen.

«Preimplantasjonsdiagnostikk» (PGD) er den norske betegnelsen på en metode der man foretar genetiske undersøkelser av et befruktet egg før (pre) det settes inn (implanteres) i livmoren. Gjersvik & Haugen mener at betegnelsen «preimplantasjonsdiagnostikk» er upresis fordi den ikke inkluderer termen «genetisk».

Begrepet «preimplantasjonsdiagnostikk» er lenge blitt brukt i det biomedisinske fagmiljøet og i den offentlige debatten. Det er inkludert i offentlige utredninger allerede fra 1991 (1) og i bioteknologiloven fra 1994. Vi mener at det skal spesielt gode grunner til for å endre et så innarbeidet begrep og kan ikke se at slike foreligger.

Forkortelsen PGD er allment brukt både i Norge og internasjonalt. Et Internett-søk gir nær tre millioner treff, og det vil derfor være uheldig å unnlate å bruke forkortelsen. Vi er generelt enige i at forkortelser bør forklares og at man ikke skal bruke de uforståelige. Dersom PGD forklares innledende i tekster eller debatter, mener vi at den bør kunne brukes.

Vi er imidlertid enige med Gjersvik & Haugen i at begrepet blir mer presist om termen «genetisk» inkluderes, men ser at dette også kan ha uheldige sider. Generelt oppfatter vi uttrykket «genetisk diagnostikk» mer begrensende enn uttrykket «diagnostikk». Ved PGD-behandling benyttes i dag utelukkende analyser av arvestoffet for å si noe om embryoets arveegenskaper. I fremtiden er det imidlertid ikke urimelig å anta at også for eksempel proteinalyser vil kunne brukes for å gi samme informasjon. Det vil derfor være u hensiktsmessig å inkludere termen «genetisk», i og med at den gir inntrykk av at det bare er analyser av arvestoffet som er omfattet av metoden. I den norske bioteknologiloven er også proteinalyser av befruktete egg omfattet av begrepet dersom de gjøres i den hensikt å frembringe informasjon om arveegenskapene.

Et argument for å bruke uttrykket «preim-

plantatorisk genetisk diagnostikk» er den innarbeidede forkortelsen PGD, hvor den midtre bokstaven rimeligvis står for «genetisk». Men det er vanligere, slik norsk er strukturert, å skrive sammen ord, selv om de av og til blir lange. Rent filologisk er det dermed å foretrekke at man bruker den innarbeidede termen «preimplantasjonsdiagnostikk» – alternativt «preimplantasjonsgenetisk diagnostikk» om man ønsker å inkludere «genetisk». Tekniske og medisinske nyvinninger fører noen ganger til vanskelige ord, og i fagspråk har man vid aksept for slikt. Men et adjektiv som «preimplantatorisk» bryter en «vanskelighetsgradsgrense» og bidrar til at uttrykket fremstår som fremmed. Det gir inntrykk av å være en uheldig fornorsking av et svensk uttrykk. Rent praktisk er «preimplantatorisk genetisk diagnostikk» også et langt uttrykk, og det er verken er lett å uttale eller selvforklarende.

Gjersvik & Haugen mener at uttrykket «preimplantatorisk genetisk diagnostikk» er mer i samsvar med praksis i andre land. Vi vil her presisere at man i Danmark bruker «præimplantationsdiagnostik» i lovgivningen, mens man i organisasjoner som Europarådet (2) og The Human Fertilisation and Embryology Authority (3) i Storbritannia bruker både «preimplantation genetic diagnosis» og «preimplantation diagnosis».

Vi mener at uttrykket «preimplantasjonsdiagnostikk» og forkortelsen PGD fortsatt bør brukes fordi det er innarbeidede begreper i Norge og i resten av verden, og fordi dette ordvalget ikke snevrer inn omfanget av metoden på en u hensiktsmessig måte.

Ole Johan Borge
ole.borge@bion.no
Bioteknologinemnda
Postboks 522 Sentrum
0105 Oslo

Per Egil Hegge
Oslo

Litteratur

1. Norges offentlige utredninger. Mennesker og bioteknologi. NOU 1991: 6.
2. CDBI-CO-GT3 (2003) 13, Steering Committee On Bioethics (CDBI). «The protection of the human embryo in vitro». www.coe.int (14.11.2007).
3. www.hfea.gov.uk (14.11.2007).

P. Gjersvik & T.B. Haugen svarer:

Et innarbeidet begrep bør ikke beskyttes mot endringer kun fordi det er innarbeidet. Tvert imot bør det i vitenskapen være rom for å gjøre endringer for å få meningsinnholdet bedre frem.

Både «preimplantatorisk genetisk diagnostikk» og «preimplantasjonsdiagnostikk» er i samsvar med praksis i andre land, slik vi gjorde rede for i vårt innlegg (1). Etter vårt syn er debatten om de medisinske og etiske problemstillingene som er knyttet til metoden tjent med et bedre presisjonsnivå enn hva uttrykket «preimplantasjonsdiagnostikk» innebærer. Ordet «genetikk» (enten det er om arvestoffet eller om proteiner som sier noe om arveegenskapene) bør komme tydeligere frem. Det er mulig at «preimplantasjonsgenetisk diagnostikk» er lettere å lese enn «preimplantatorisk genetisk diagnostikk» og derfor bør foretrekkes.

Forkortelser kan vanskeliggjøre lesingen, hemme formidlingen av tekstens innhold og bidra til at lesere utenfor det aktuelle fagområdet mister interessen. I Tidsskriftet forsøker vi derfor å unngå unødvendig bruk av forkortelser. Svært få leser en artikkel fra begynnelse til slutt, og det er derfor ikke alltid tilstrekkelig å gi en innledende forklaring på hva forkortelsen betyr. Utstrakt bruk av forkortelser kan bidra til at debatter holdes innen fagmiljøene, mindre bruk til at folk utenfor fagmiljøene dras inn i debatten. Ofte vil enkle og lett forståelige omskrivninger fungere godt.

Petter Gjersvik
petter.gjersvik@legeforeningen.no
Trine B. Haugen
Tidsskriftet

Litteratur

1. Gjersvik P, Haugen TB. Spermier og genetikk. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127: 2567.